

Svar på skriftligt spörsmål om studerandenas ekonomiska ställning, studiestöd och räntor på studielån

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 461/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Kaisa Juuso /saf m.fl.:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att förbättra de studerandes ställning och göra studielånen tryggare så att inte heller studerande och personer som avlagt examen i sämre ställning drabbas av orimliga problem på grund av den fortgående kraftiga höjningen av räntenivån och den kraftigt ökande inflationen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Studiestödsförmånerna består enligt lagen om studiestöd (65/1994) av studiepenning och statsborgen för studielån. Studielånen är marknadsbaserade och binds i allmänhet till referensräntan för 12 månader. För närvarande är 12 månaders euriborräntan något över 2 procent och den typiska marginalen som banken lägger till är 0,5 procent. Den studerande och banken kommer överens om lånevillkoren, såsom räntor och återbetalningstider.

I det nuvarande systemet tryggas studielåntagarens ekonomiska situation på flera sätt. För det första behöver låntagaren inte betala räntorna under studietiden, eftersom de läggs till skuldkapitalet. Den studerande har alltså inga ränteutgifter under studierna. Detta förfarande eliminerar också risken för att studielånet sägs upp mitt under studierna på grund av försummelse att betala ränta.

Andra faktorer i den nuvarande modellen som gör studielånen tryggare är ränteunderstöd, studielånskompensation samt befrielse från betalning av borgensansvarsskulden. Räntor på studielån som tagits av personer med låg inkomst kan betalas som ränteunderstöd. Inkomstgränserna för ränteunderstödet bestäms enligt antalet barn som personen har vårdnaden om och inkomstgränserna justeras regelbundet enligt förändringar i lönekoeficienten. Studielånskompensationen som beviljas personer som avlagt högskoleexamen tryggar för sin del låntagarens situation då den vanligen minskar studieskulden åt banken med cirka en tredjedel. Studielånskompensationen riktas till dem som avlagt examen inom utsatt tid. I villkoren för kompensationen beaktas också vissa livssituationer som kan försvåra för den studerande att uppfylla kravet på att examen ska vara avlagd inom utsatt tid.

Om studielåntagare försummar att återbetala skulden till banken, betalar Folkpensionsanstalten på basis av statsborgen lånet till banken. Studielåntagaren är dock skyldig att betala det belopp som på basis av statsborgen betalats till kreditinstitutet (*borgensfordran*) till Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstalten kan avtala om betalningsarrangemang för borgensfordran med studielåntagaren. Systemet tryggar dessutom situationen för dem som har det allra sämst ställt så att om studielåntagaren har små inkomster eller är arbetsoförmögen har han eller hon rätt att få befrielse från att betala borgensfordran och räntorna på den.

I och med att lånets betydelse i studiestödet är betonat och att räntenivån stiger förutsätts naturligtvis en bedömning av hur en eventuell betydande höjning av räntenivån kan beaktas i studiestödssystemet. Till exempel är det ändamålsenligt att binda det nämnda räntestödet till skillnaden mellan marknadsräntan och räntetaket för att systemet inte ska påverka prissättningen av studielån. Kostnaderna för ränteskydd i olika modeller påverkas väsentligt av hur mycket lånestocken ökar jämfört med nuläget och för hur lång tid

låntagaren får skydd för sitt lån. Ränteskyddet kan också antas minska de faktiska riskerna med statsborgen när räntorna stiger. Till exempel skulle en ökning på 1 procentenhet över ett visst räntetak kosta cirka 34 miljoner euro i räntestöd per år med det nuvarande lånekapitalet på över 6 miljarder euro. Det är också möjligt att bankerna börjar erbjuda särskilda frivilliga ränteskydd som fogas till studielån. Då svarar låntagaren antingen helt eller delvis för kostnaderna för skyddet. Dessutom kunde ränteunderstödet utvecklas till exempel genom att göra det möjligt att betala räntorna direkt till banken. För närvarande ska gäldenären först betala räntorna och först därefter kan han eller hon ansöka om ränteunderstöd. Inkomstgränserna för ränteunderstöd och befrielse från betalning i anslutning till borgensansvarsskulden kan höjas, om man vill rikta arrangemanget även till andra än de som har de allra lägsta inkomsterna. Det finns ett behov av att noggrannare utreda olika alternativ för ränteskydd. De kräver förutom ändringar i lagstiftningen även utveckling av olika aktörers IT-system.

Studerandenas ekonomiska ställning har tryggats genom att de höjda levnadskostnaderna beaktas utöver i den regelbundna indexjusteringen av studiepenningens nivå även genom en extra indexjustering på 3,5 procent som är i kraft en viss tid. Möjligheterna att arbeta för dem som lyfter studiestöd underlättas också genom att den studerandes inkomstgräns höjs permanent den 1 januari 2023 med 50 procent från nivån 2021. Dessutom är avsikten att som en del av det så kallade barnfamiljepaketet höja studiepenningens försörjarförhöjning med 10 euro per månad för ett år från och med den 1 januari 2023. Även lånegarantibeloppen kan justeras för att trygga heltidsstudier och studiestödets köpkraft. Det allmänna bostadsbidraget är ett viktigt stöd för studerande med låga inkomster, eftersom ungefär hälften av de studerandes utgifter orsakas av boendekostnaderna. Ur de studerandes synvinkel finns det ett tryck på att förnya bostadsbidraget. Detta kommer att granskas som en del av reformen av den sociala tryggheten. För närvarande tryggar studiestödet och bostadsbidraget i allmänhet nätt och jämnt existensminimum för en myndig studerande som bor ensam. Helhetsbilden av situationen kompletteras när THL:s nästa utvärderingsrapport om grundtrygghetens tillräcklighet blir klar våren 2023. De centrala utvecklingsbehoven för studiestödet har identifierats i undervisnings- och kulturministeriets utbildningspolitiska redogörelse samt i reformen av den sociala tryggheten. I samband med nästa regeringsprogram bör man också ta ställning till en totalreform av studiestödet.

Helsingfors den 19 september 2022.

Forsknings- och kulturminister Petri Honkonen